

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. IV. Quem finem vltimum actu intendat ille qui venialiter peccat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

ARTICVLVS IV.

Quem finem ultimum actu intendat ille qui venialiter peccat?

75. **S**UPPONENDVM est tanquam certum, quod venialiter peccans aliquem finem ultimum actualiter intendit. Ratio est, quia peccatum veniale, quando ex deliberatione fit, est verè & propriè actio humana; cum verè demereamur per illud, & incurramus pœnam, ac puniamur: Sed omnis actio humana est propter ultimum finem, seu ex motione alicujus finis ultimi procedit, ut docet D. Thomas supra quæst. 1. art. 6. Ergo peccatum veniale, saltem quando fit cum deliberatione, actualiter habet aliquem ultimum finem.

Verùm quoniam sit ille finis, non levis est difficultas, nec parva inter Theologos controversia & dissenso. Aliqui existimant peccantem venialiter habere pro fine negativè ultimo sui actus creaturam illam quam inordinate diligit, & quæ est objectum peccati venialis. Ita Vazquez supra disp. 5. cap. 2. Suarez disp. 3. sect. 4. Salas disp. 8. sect. 4. & alii Recentiores communiter. Alii verò absolute concedunt, quod peccatum veniale habet pro fine ultimo creaturam, eo modo quo illam ponimus finem ultimum peccati mortalis, scilicet positivè & absolute: hoc tamen inter peccantem mortaliter & venialiter discrimen statuunt, quod creatura, quæ est ultimus finis peccati mortalis, est res gravis, & quæ potens est dissolvere amicitiam Dei, ac hominem à Deo avertere; res autem quæ est finis ultimus peccati venialis, est res levis, quæ non dissolvit Dei amicitiam, nec avertit hominem à Deo. Sententiam hanc referunt Montezino loco citato, & Medina supra quæst. 1. in commentario art. 5. Alii tandem, ut ab hac gravi difficultate faciliùs se expediant, asserunt finem ultimum peccati venialis non esse in particulari determinatum ad aliquam rem, sed solum esse assignandum in communi, scilicet bonum satiativum appetitus, in quem omnes actiones sive bonæ, sive malæ possunt actu referri. Neque hinc fit, justum peccantem venialiter, plures ultimos fines habere: quia finis ille communis non ponit in numero cum particulari qui est Deus, neque omnino ab eo distinguitur, sed se habent sicut quo & quod, & sicut abstractum & concretum, quæ non ponunt in numero, nec censentur absolute plura.

Pro resolutione hujus gravissimæ difficultatis, antequam veram stabiliamus & declaremus sententiam, tres istæ breviter confutandæ & refellendæ sunt. Unde incipiendo ab ultima, quæ cæteris videtur probabilior.

76. **D**ico primò: Peccans venialiter non solum habet pro fine ultimo bonum in communi satiativum appetitus, sed etiam bonum aliquod determinatum & singulare, cui ratio illa communis boni ut sic applicatur.

Probatum breviter: Homo in omni operatione humana agit, saltem virtualiter, propter aliquem finem ultimum materialem, seu in particulari, verum vel apparentem, ut docuimus in tractatu de ultimo fine, & evidenti ratione demonstravimus: Sed peccatum veniale, quando ex deliberatione fit, est verè & propriè actio

Tom. III.

A humana, ut supra ostendimus: Ergo illud habet aliquem finem ultimum, non solum formalem & in communi, scilicet rationem boni ut sic, sed etiam materialem & in particulari, seu rationem illam boni ut sic, ut determinatam & contractam ad aliquod bonum particulare, verum, vel apparens, subindeque vel ad Deum, vel ad creaturam.

Confirmatur: Omnis inclinatio semper tendit ad bonum proprium illius naturæ à qua dimanat, & in qua radicatur, ut art. 2. fuse declaravimus: Sed omnes actus voluntatis, qui sunt actuales ejus inclinationes, in aliqua determinata natura radicantur, nempe in natura humana: Ergo illi non possunt tendere solum ad bonum satiativum ut sic, sed debent respicere determinatè bonum proprium talis naturæ, seu illius suppositi, in quo illa existit, subindeque bonum aliquod particulare, verum, vel apparens.

Dico secundo, peccantem venialiter non habere pro fine positivè vel negativè ultimo creaturam illam quam inordinate diligit, & quæ est objectum peccati venialis.

Prima pars hujus conclusionis, quoad finem ultimum positivè, manifesta videtur: nam peccans venialiter non amat bonum inordinatum circa quod peccat, v. g. inordinatam cibi aut ludi delectationem, ut bonum perfectum, & plenè satiativum, nec diligit illam appetitativè super omnia, neque omnia quæ appetit propter ipsam appetit, ut de se patet: Ergo eam non habet pro fine ultimo positivè.

Secunda pars, nempe quod nec tale bonum diligit aut respiciat ut ultimum finem negativè, facile potest ostendi contra Recentiores. Finis ultimus negativè dicitur ille qui ad finem ulteriorem non ordinatur, ut docent assertores hujus sententiæ: Sed creatura illa, quam peccans venialiter inordinate diligit, & quæ est objectum peccati venialis, sæpe ordinatur ad finem ulteriorem, ut patet in eo qui furatur assem ad dandam elemosynam, vel qui dicit mendacium leve ad salvandam vitam proximi: imò semper venialiter peccans refert objectum peccati venialis ad bonum proprium sui ipsius; cum omnis inclinatio tendat ad bonum proprium & perfectivum illius naturæ à qua dimanat, & in qua radicatur, seu illius suppositi in quo talis natura existit, juxta dicta art. 2. Ergo creatura illa quæ est objectum peccati venialis, non est; nec esse potest finis ultimus, etiam negativè, peccantis venialiter.

Dico tertio: Non potest absolute concedi quod creatura aliqua sit finis simpliciter ultimus venialiter peccantis, etiamsi ponamus quod talis finis sit res levis & parvi momenti.

Probatum breviter: Non potest absolute concedi quod aliquis simul habeat duos fines simpliciter ultimos, ut ostendimus in tractatu de ultimo fine: At si ponamus quòd creatura aliqua sit finis ultimus simpliciter justi venialiter peccantis, ille habebit duos ultimos fines simpliciter, nempe creaturam illam, & Deum, ad quem per habitum charitatis ut in finem ultimum simpliciter conversus est: Ergo &c.

Confirmatur: Si peccans venialiter haberet creaturam absolute & simpliciter pro fine ultimo, etiamsi esset res levis & parvi momenti, peccaret mortaliter: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela probatur: Si peccans venialiter haberet pro ultimo fine simpliciter aliquam

Ppp ij

Disp. 1.
art. 7.
§. 1.
conc. 3.

80.

Diff. 2.
art. 5.

81.

creaturam, averteretur à Deo ut ultimo fine; cum A repugnet voluntatem simul esse conversam ad Deum, & ad creaturam, ut ad ultimos fines simpliciter: Sed illud peccatum quod avertit à Deo ut ultimo fine, & convertit ad creaturam ut ad finem ultimum simpliciter, mortale est, & non tantum veniale, ut patet ex dictis art. 1. exponendo præcipua inter peccatum mortale & veniale discrimina: Ergo si peccans venialiter, haberet aliquam creaturam pro ultimo fine simpliciter, peccaret mortaliter, & non tantum venialiter. Neque obstat quod creatura illa sit res levis & parvi momenti: hoc enim magis augere videtur quam minuere rationem offensæ, quod scilicet Deum relinquamus pro rebus minimi momenti. Unde ipse Ezechiel 13. de quibusdam pseudopropheta sic conqueritur: *Violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei, & fragmen panis &c.*

Dico ultimo, iustum venialiter peccantem respicere bonum proprium & privatum ut ultimum finem, non simpliciter & absolute, sed secundum quid, & cum addito, nempe in ratione finis præcisè actualis.

Prima pars patet ex supra dictis: cum enim actus qui in homine iusto non imperantur à charitate, non habeant aliud principium in quo actualiter radicentur & fundentur, quam propriam operantis naturam, non possunt habere alium finem in quem actualiter referantur, quam bonum proprium & perfectivum talis naturæ, seu suppositi in quo illa existit; aliàs inclinatio non corresponderet suo principio radicali, seu principium & terminus inclinationis non haberent inter se proportionem, ut supra art. 2. dicebamus.

Quod verò tale bonum non sit finis simpliciter & absolute ultimus, constat etiam ex dictis articulo præcedenti: nam ut ibi ostendimus, bonum proprium, prout terminat habitudinem venialis peccati, refertur habitualiter ad alium finem ulteriorem, scilicet ad Deum, modo ibidem explicato: Sed hoc sufficit ut ratio finis absolute ei non conveniat; cum finis simpliciter & absolute ultimus, omne genus relationis ad alium ulteriorem excludat: Ergo in iusto venialiter peccante, bonum proprium & privatum non potest dici nec esse finis simpliciter & absolute ultimus, sed cum addito tantum diminuentem, nempe in ratione finis præcisè actualis, seu per exclusionem duntaxat relationis actualis in alium, non exclusam habituali; quod est esse ultimum solum secundum quid: atque ita solus Deus, qui neque actualiter, neque habitualiter ordinatur ad aliud, potest dici finis simpliciter ultimus iusti venialiter peccantis.

85. Dices: Dato quod hæc conclusio verum habeat, quando peccans venialiter est in statu gratiæ, & Deum habet pro ultimo fine, quid dicemus de illo qui est in statu peccati mortalis, & non habet Deum pro fine ultimos?

Respondeo quod iste etiam, dum venialiter peccat, non habet bonum privatum pro ultimo fine simpliciter, sed tantum secundum quid: quia ut supra art. 2. dicebamus, de ratione finis ultimi simpliciter est quod non solum præscindat ab ordine ad finem ulteriorem, sed etiam quod talem relationem positivè excludat; licet autem ille qui non est in statu gratiæ, per peccatum mortale tendat in bonum privatum, ex-

cludendo relationem ejus in Deum ut ultimum finem, tamen quando peccat venialiter, tendit in bonum proprium, præscindendo solum à tali relatione, non verò positivè excludendo illam, ut ibidem exposuimus. Unde licet peccans mortaliter, constituat in bono proprio & privato ultimum finem simpliciter, non tamen ille qui solum venialiter peccat.

Contra primam & tertiam conclusionem nullum militat argumentum alicujus ponderis. Sed contra secundam

84. Objici potest cum Vazque loco citato: Peccans venialiter fruitur creaturâ illâ circa quam peccat, & quæ est objectum peccati venialis: Sed fruitio est tantum respectu ultimi finis, ut docet D. Thomas supra qu. 11. art. 5. Ergo peccans venialiter, constituit ultimum finem in illa creatura quam inordinate diligit, & quæ est objectum peccati venialis. Minor patet, Major probatur ex Augustino lib. 83. quæstionum qu. 30. ubi asserit omnem humanam perversitatem in eo consistere, quod homo velit uti fruendis, nempe Deo, & utendis frui, videlicet creaturis: Sed culpa venialis non consistit in usu fruendorum; uti enim Deo in ordine ad creaturam, esset perversitas mortalis: Ergo consistit in fruitione utendorum, nempe creaturarum.

85. Confirmatur: Non datur medium inter fruitionem & usum: Unde Augustinus ait quod *Omnis qui amat aliquid, aut amat utens, aut fruens*: Sed peccatum veniale non consistit in usu creaturarum; quia uti creaturis nullam dicit inordinationem: Ergo debet consistere in illarum fruitione.

86. Ad objectionem respondeo negando Majorem: nam ut ait D. Thomas hic quæst. 88. art. 1. ad 3. *Qui venialiter peccat, inhaeret bono temporalis, non ut fruens, sed ut utens*. Et qu. 7. de malo art. 1. ad 4. *Qui peccat venialiter, non fruitur creaturâ, sed utitur eâ*. Ad probationem in contrarium, ex auctoritate D. Augustini desumptam, respondet idem Angelicus Doctor locis citatis, Augustinum loqui de perversitate quæ est perfectivum malum culpæ, & peccatum mortale, & ideò eam non comprehendi sub eo nomine, *veniale peccatum*, quod imperfectè duntaxat rationem culpæ attingit, & analogicè solum cum peccato mortali convenit: ut art. 1. ostendimus. Idque satis denotat nomen *perversitatis*, quod propriè significat inversionem ordinis finium & mediorum, ita ut quod juxta rectum ordinem deberet esse finis, fiat medium, & quod deberet esse medium, assumatur ut finis: veniale autem peccatum non destruit neque invertit ordinem ad ultimum finem, sed servato illo ponit duntaxat deordinationem circa media: Ergo simpliciter & absolute non debet dici perversitas.

87. Ad confirmationem dicendum inter fruitionem & bonum usum dari aliquid medium, nempe usum malum & illicitum, qui propriè dicitur abusus, in quo veniale peccatum consistit, ut docet S. Bonaventura in 2. dist. 42. art. 2. qu. 1. his verbis: *Si quæras quid sit peccatum veniale, utrum sit usus vel fruitio? dicendum quod neque est usus, neque fruitio, sed abusus. Unde cum Augustinus dicit, omnis qui amat aliquid, aut amat utens, aut fruens, accipit largè usum & fruitionem, usum pro omni amore relato sive directè, vel indirectè, fruitionem pro amore non relato. Quæ doctrina ex ipso Augustino desumpta*

est lib. de doctrina Christiana cap. 4. ubi præter A
fruitionem & licitum usum, ponit usum illicitum, cumque *abusum* appellat. Quo etiam modo loquendi utitur S. Thomas 1. p. qu. 48. art. 6. & in 3. dist. 38. art. 1. & alibi.

88. **Objicies** secundò: Justus venialiter peccans non amat objectum illius peccati propter Deum, aliàs diceretur peccare propter Deum, cum propter id aliquis peccet, propter quod objectum peccaminosum amat: Ergo amat illud præcisè propter ipsum, atque adeò ut finem saltem negative ultimum.

89. **Respondeo** peccantem venialiter neque amore objectum peccati propter ipsum, neque propter Deum, sed propter bonum proprium & privatum; cum omnis inclinatio tendat ad bonum proprium & perfectivum illius naturæ à qua dimanat, & in qua radicatur, seu illius suppositi in quo talis natura existit, ut ex supra dictis patet: bonum autem proprium & privatum in peccante venialiter, ordinatur habitualiter in Deum, modis supra explicatis. Nec propterea concedendum est illud quod inferitur, nempe justum peccare venialiter propter Deum, quia *ly propter* denotat influxum causæ finalis, qui non potest competere Deo in ordine ad peccatum veniale; cum non possit movere aut excitare moraliter voluntatem ad peccandum venialiter.

90. **Objicies** tertio contra ultimam conclusionem: Bonum quod habet rationem ultimi finis, est satiativum & adæquatum respectu voluntatis: Sed bonum proprium & privatum non est satiativum voluntatis justi venialiter peccantis, cum præter illud pet charitatem bonum superius & divinum appetat: Ergo bonum proprium non est finis ultimus justi venialiter peccantis.

91. **Respondeo** concessa Majori, negando Minorem: nam bonum proprium est satiativum & adæquatum respectu voluntatis justi, non absolute, sed in suo ordine, nimirum ut appetentis ex inclinatione propriæ naturæ; appetitus enim qui fundatur in propria natura, in bono ipsius naturæ satiat: veruntamen quia justus ratione gratiæ habet alium superiorem appetitum, scilicet charitatem, quæ non satiat nisi in bono omnino superiori & divino, bonum proprium dicitur adæquatum & satiativum tantum secundum quid, respectu voluntatis justi venialiter peccantis (subindeque finis ejus ultimus non simpliciter & absolute, sed secundum quid & cum addito, nempe in ratione finis præcisè actualis) non quia non satiet totum appetitum, qui ad ipsum formaliter est, sed quia appetitus quem satiat, habet supra se alium superiorem, scilicet charitatem, cui subordinatur, quæ bonum superius & divinum appetit.

ARTICVLVS V.

Utrum homo in statu justitiæ originalis existens, impotens esset peccandi venialiter, idque ab intrinseco, & ex vi doni integritatis? & an idem etiam dicendum sit de Angelo?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

92. **Supponendum** est primò, seu potius rescolendum ex dictis art. 1. §. 1. peccatum veniale esse in triplici differentia: aliud ex genere, seu ex propria materia & objecto, ut verbum otiosum: aliud ex parvitate materiæ, ut furtum rei exiguæ: alterum ex imperfecta deliberatione, ut motus primò secundò concupiscentiæ, sicut ibi latius exposuimus.

Supponendum secundò ex doctrina D. Thomæ qu. 15. de verit. art. 2. communiter recepta, quod licet potentia intellectiva in homine non sit nisi unica; duo tamen diversa habet munera, atque adeò est virtualiter multiplex, propter quod diversis nominibus insignitur. Dicitur enim ratio superior, quatenus speculatur vel consultit res æternas & increatas sibi superiores, nempe rationem finis ultimi, divinam legem, divinam sapientiam, veracitatem, & hujusmodi, per quas cætera omnia, sive quæ agenda, sive quæ credenda & tenenda sunt, regulantur. Econtra verò dicitur ratio inferior, in quantum rebus temporalibus intendit, & circa eas tanquam circa propriam materiam occupatur.

Supponendum tertio, duobus modis intelligi posse, aliquem carere potestate peccandi: primò ab intrinseco, ratione bonæ dispositionis interioris, & provenientis ab aliquo dono sibi inhærente, ut contingit in beatis & confirmatis in gratia: secundò ab extrinseco, propter extrinsecum Dei favorem & protectionem, seu à divina providentiâ præservante à peccato. His positis.

93. **Circa** propositam difficultatem quatuor reperio diversas Authorum sententiæ. Prima docet absolute hominem in statu justitiæ originalis potuisse peccare venialiter. Ita Scotus in 2. dist. 21. qu. 1. Gabriel, Major, Altifiodorensis, & alij.

94. **Secunda**, quæ est Almañi tract. 3. moral. cap. 21. & 22. & Duvalij hæc qu. 5. art. 5. fatetur quidem non potuisse hominem in illo statu committere aliquod peccatum veniale, quod esset tale ex subreptione, sive ex imperfecta deliberatione; asserit tamen peccata venialia ex genere suo, aut ex parvitate materiæ, fuisse cum illo statu compossibilia.

95. **Tertia** impotentem agnoscit hominem, durante statu justitiæ originalis, ad omnia profus peccata venialia; sed addit quod impossibilitas illa (saltem quantum ad peccata venialia ex genere suo, vel ex parvitate materiæ) non proveniebat ex vi præcisè doni integritatis, sive justitiæ originalis, sed ex speciali tantum providentiâ & protectione, quâ à Deo impediatur ne peccaret venialiter. Ita Suarez tract. de peccatis disp. 2. sect. 7. Vazquez hæc disp. 148. cap. 3. num. 7. & Curiel. qu. 79. art. 3. dubio unico, pro hac sententiâ citans Melchiorum Canum 2. p. relectionis de sacramentis in genere.

96. **Quarta** sententiâ, quæ in schola Thomistarum communis est, docet hominem in statu justitiæ originalis nullius generis peccata venialia potuisse committere; talemque impeccabilitatem habuisse ex vi præcisè perfectionis justitiæ originalis, seu ex vi doni integritatis, perfecte subjicientis inferiora superioribus, id est appetitum sensitivum rationi, & rationem inferiorem superiori, absque ulla speciali Dei manutentiâ, seu protectione.

